

SAE Nieuwsbrief

SAE nieuws is een uitgave van de Stichting Academisch Erfgoed en verschijnt 3 keer per jaar.

Juni 2014 | nummer

39

Ontwerp buitenplaats de Hemelse Berg in Oosterbeek

groene woonwijken aangelegd. Tuinarchitecten zoals de Zochers ontwierpen vele parken. Ook Hendrik Copijn begaf zich op deze stedelijke markt. Doordat hij sterk kostenverlagend werkte, verwierf hij veel opdrachten. In latere jaren werd er meer gewerkt aan ander openbaar groen zoals begraafplaatsen en golfbanen.

Bomen als geliefd ontwerp middel (1945 – heden)

De grote wederopbouwprojecten na de Tweede Wereldoorlog vroegen om specialisatie van de tuin- en landschapsarchitecten. Velen stootten hun kwekerij af. De Copijns behielden een bescheiden kwekerij en specialiseerden zich met in vorm gesnoeide bomen. J'ørn Copijn introduceerde na een opleiding in Duitsland de boomchirurgie en boomverzorging in Nederland. Hij kreeg hier

250 jaar Copijn in het Groen

Bij Wageningen UR Library, Speciale Collecties is tot en met 1 augustus 2014 de tentoonstelling '250 jaar Copijn in het Groen' te bekijken. 250 jaar geschiedenis van de tuin- en landschapsarchitectuur in Nederland met als rode draad het geslacht Copijn. In de tentoonstelling worden oude, bijzondere boeken, kaarten, ontwerptekeningen en foto's getoond die het werk van het geslacht Copijn illustreren. De tentoonstelling is ingedeeld in drie onderwerpen.

Van tuinman tot kweker-tuinarchitect (1760-1900)

De leden van de familie Copijn zijn al twee en een halve eeuw werkzaam in het groen. Acht generaties van boomkwekers, tuin- en landschapsarchitecten en later ook boomchirurgen en boomverzorgers. Een onafgebroken traditie sinds Hendrik Copijn zich in 1763 in Groenekan vestigde. Het geslacht Copijn heeft diverse beroemde tuin- en parkontwerpen in Nederland op zijn naam staan, bijvoorbeeld rond 1875 de grote tuin van buitenplaats de Hemelse Berg in Oosterbeek en het Hydepark in Doorn. Een ander voorbeeld is het kasteelpark bij kasteel De Haar te Haarzuilens. Het oude dorpje Haarzuilens moest zelfs worden afgebroken om de aanleg van de tuinen mogelijk te maken.

Nieuwe uitdagingen op stedelijk en recreatief terrein (1880 – 1945)

Het familiebedrijf Copijn zet zich voort van vader op zoon. In de tweede helft van de 19e eeuw werden als een vorm van stadsverfraaiing in de overbevolkte en vervuilde steden parken en

grote bekendheid door en dit feit drong zelfs door tot Suske en Wiske. In 'De boze boomzalver' uit 1973 verschijnt Jerommeke ten tonele als boomdokter die in dienst bij de firma Cop en Pijn het vak heeft geleerd.

Ook nu nog staat de naam Copijn garant voor bijzondere ontwerpen, met als recente voorbeelden de Floriade in 2012 en de tuin bij het gerestaureerde Rijksmuseum. Ook in Wageningen is er een mooi voorbeeld: Copijn Tuin- en Landschapsarchitecten ontwierpen de binnentuinen in het Lumengebouw.

Over het geslacht Copijn is dit jaar een boek verschenen: 'Met levend materiaal. Copijn 1763-2013' door architectuurhistoricus Mariëtte Kamphuis (Rotterdam: Uitgeverij De Hef, 2013). Veel illustraties in het boek komen uit de collectie van Wageningen UR Library.

Joke Webbink

informatiespecialist Wageningen UR Library

Aanleg kasteelpark bij kasteel De Haar te Haarzuilens

Jan Brueghel de Oude, *Bijzondere Collecties, Universitaire Bibliotheken Leiden*

Bijzondere collecties: podium voor de universiteit

Als kersverse rector mocht ik vorig jaar de tentoonstelling *Wereldschatten! Van Cicero tot Erwin Olaf* openen in Museum De Lakenhal, naar aanleiding van het 425 jarig bestaan van onze Universiteitsbibliotheek. Voor het eerst – zo moet ik wel bekennen – werd ik op grootste wijze geconfronteerd met onze rijke bijzondere collecties.

Als rector ben je dan trots dat zo'n fantastische tentoonstelling mogelijk is. Bezoekers kregen een keur aan handschriften, foto's, gedrukte werken, tekeningen, kaarten en prenten te zien. Uit alle windrichtingen: Frankrijk, Italië, Nederland natuurlijk, maar ook China, Iran, Birma, en Japan. Uit alle tijden, althans werken vanaf de 9e eeuw tot nu. Van het kleinste boekje uit de bibliotheek tot het zwaarste object, een dertig kilo wegende charter. Van de brief waarin Willem van Oranje de Staten van Holland oprise een universiteit in Leiden te stichten tot een meterslang keizerlijk erbetoon aan een Chinese minister. Prachtig!

Maar waarom heeft de universiteit al dit materiaal? Onze bijzondere collecties verrijken op een heel tastbare wijze het onderwijs: van studenten kunstgeschiedenis die originele tekeningen, grafiek en foto's van de beroemdste kunstenaars bestuderen tot studenten geneeskunde en farmacologie die aan de hand van handschriften en oude drukken inzicht krijgen in de historische ontwikkeling van hun vakgebied. Het is voor studenten en docenten buitengewoon aantrekkelijk om dit authentieke materiaal te gebruiken voor onderwijs. De bijzondere collecties worden ook intensief gebruikt door onderzoekers, vooral binnen de geesteswetenschappen. Vele publicaties en monografieën hebben vorm gekregen in de leeszaal bijzondere collecties.

Het uitgebreide digitaliseringsprogramma maakt deze overwelddigende rijkdom beschikbaar buiten de muren van de bibliotheek. Dit is een essentiële dienst voor onderwijs en onderzoek, waardoor teksten op nieuwe wijzen bevroegd kunnen worden. Maar het is ook een bijdrage aan onze samenleving om dit materiaal vrij toegankelijk te maken.

De bijzondere collecties leveren dan ook een specifieke bijdrage aan de maatschappelijke rol die de universiteit heeft. Door toegang te bieden tot uniek materiaal en door via lezingen, bijeenkomsten en tentoonstellingen wetenschappelijke inzichten op een eigen wijze te communiceren, creëren de bijzondere collecties een nieuw podium voor de universiteit en versterken zij de band met een breed en geïnteresseerd publiek.

Carel Stolker
Rector Magnificus & Voorzitter, Universiteit Leiden

Sporen van bekende en onbekende lezers

Hoe lezen lezers nu eigenlijk precies hun boeken na de komst van de boekdrukkunst? Deze vraag is nooit systematisch onderzocht. In de laatste decennia is dit sterk aan het veranderen. Waar vroeger de sporen van lezers vaak nog bewust werden uitgewist (en door bibliografen als vormen van vervuiling of zelfs vandalisme werden gezien), staan deze tegenwoordig in het middelpunt van de wetenschappelijke belangstelling.

Annotated Books Online wil de krachten binnen dit onderzoek bundelen. Deze website is een initiatief van onderzoekers en bibliotheken uit Amsterdam, Gent, University College Londen, Princeton, Utrecht en York. Het biedt een digitaal platform voor de bestudering van vroegmoderne boeken met lezersaantekeningen. Deze exemplaren zijn integraal te bestuderen, open access. Bovendien kan elke geregistreerde gebruiker deze aantekeningen zelf annoteren met transcripties en vertalingen.

Momenteel heeft Annotated Books Online ruim zestig boeken verzameld uit meer dan tien collecties wereldwijd. Hieronder zijn fascinerende voorbeelden van beroemde lezers. Zo staan in Maarten Luthers exemplaar van het Nieuwe Testament in de editie van Erasmus boze kanttekeningen van de Reformator naar de humanist. In de marge bij Erasmus' uitleg over Marcus 15 (p. 138), schreef een boze Luther: "Was darffs solchs gewessch?" ("Wat heeft deze onzin voor zin?"). Verder zijn er ook intrigerende sporen van anonieme lezers, bijvoorbeeld in schoolboeken en medische teksten. Bibliotheken en onderzoekers worden uitgenodigd om nieuwe vondsten aan te dragen.

www.annotatedbooksonline.com

Twitter: @abobooks

Contact: Arnoud Visser, a.s.q.visser@uu.nl (coördinator)

Arnoud Visser,
hoogleraar *Tekstuele Cultuur in de Renaissance, Universiteit Utrecht*

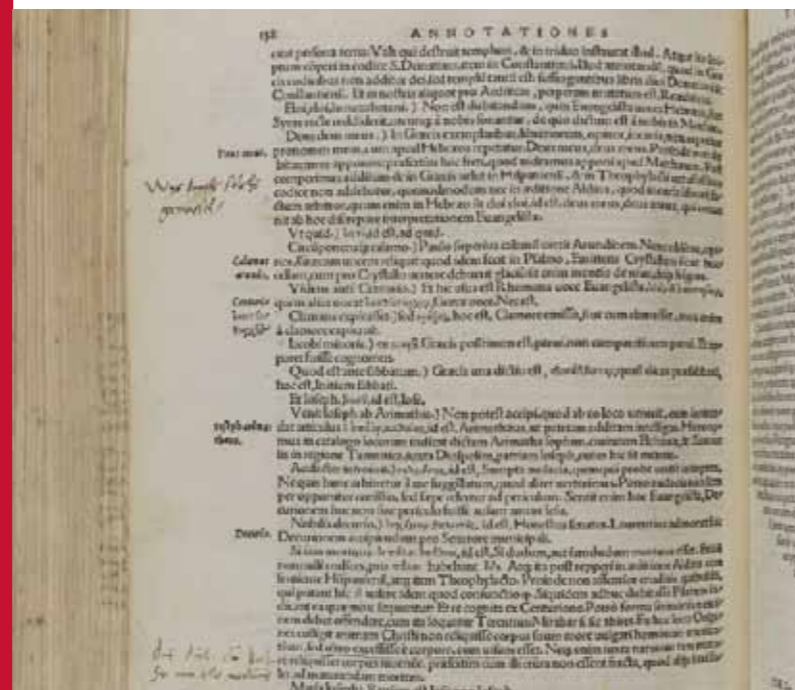

Foto: Universiteitsbibliotheek Groningen

Foto: Jijp Nieuwland

Ab Flipse promoveert op Christelijke wetenschap

Het onderwerp 'religie en wetenschap' zorgt nog steeds voor verhitte debatten. In elke tijd heeft dit debat een eigen dynamiek. Wetenschapshistoricus Ab Flipse deed een vergelijkend onderzoek naar de houding van Nederlandse gereformeerden en rooms-katholieken tegenover de natuurwetenschap in de periode 1880-1940. Hij stelt dat de houding van de gereformeerden en katholieken rond 1900 niet gekenmerkt werd door angst voor of afzijdigheid van de natuurwetenschap. Hun ideologie, het 'neocalvinisme' respectievelijk 'neothomisme', was veeleer een poging om deze wetenschap zich toe te eigenen en op eigen wijze vorm te geven.

Hoewel het niet ontbrak aan conflictstof was er tegelijk een sterk verlangen naar synthese van religie en wetenschap. Kritiek was er op specifieke aspecten van de negentiende-eeuwse wetenschap, zoals het veronderstelde 'mechanische' karakter ervan, dat moeilijk te rijmen leek met hun opvatting van de wereld als schepping, volgens Flipse.

Flipse keek onder meer naar de publicaties van gereformeerde voormannen als Abraham Kuiper en Herman Bavinck en rooms-katholieke filosofen als J.V. de Groot en J.Th. Beysens. Ook analyseerde hij de debatten over het hoger onderwijs die in deze periode in de politiek werden gevoerd: gereformeerden en katholieken bestreden rond 1900 gezamenlijk het 'liberale' wetenschapsideaal. Verder onderzocht hij de activiteiten en discussies die plaatsvonden in confessionele studentenverenigingen en in twee verenigingen van gereformeerde en katholieke natuurwetenschappers.

Rond 1900 vertoonde de gereformeerde en katholieke wetenschapsvisie veel meer overeenkomsten dan vaak wordt gedacht, ontdekte Flipse. Pas in het interbellum zouden de wegen uiteengaan. Bij de gereformeerden zorgde het neocalvinistische wetenschapsideaal toen voor verdeeldheid, terwijl het neothomisme in katholieke kring juist voor eenheid zorgde. Zijn onderzoek legt, in aansluiting bij de recente science and religion historiografie, de nadruk op de complexiteit van het debat over geloof en wetenschap en de verwevenheid met bredere sociaal-culturele ontwikkelingen.

De handelseditie van het proefschrift *Christelijke wetenschap. Nederlandse rooms-katholieken en gereformeerden over de natuurwetenschap, 1880-1940* verschijnt bij Uitgeverij Verloren. ISBN 978-90-8704-415-2, 328 pagina's, prijs € 29,00

Emile Schrijver benoemd als bijzonder hoogleraar "Geschiedenis van het joodse boek"

Het uitspreken van een oratie behoort tot de hoogtepunten van een wetenschappelijke carrière. Dat was voor mij op 27 maart 2014 in de Aula van de Universiteit van Amsterdam niet anders. Het doet goed als je werk op die wijze gewaardeerd wordt en als je voor een

geïnteresseerd gehoor, als heuse geleerde verkleed, over je werk mag vertellen.

Mijn benoeming als bijzonder hoogleraar "Geschiedenis van het joodse boek" lag niet meteen voor de hand. Ik ben sinds 2003 conservator van de Bibliotheca Rosenthaliana bij de Bijzondere Collecties van de UvA, en ben dat voor 50% van mijn tijd nog steeds - in een tijd waarin er in de bibliotheekwereld juist een tendens is om de combinatie van competenties van een conservator/bibliothecaris en een wetenschappelijk onderzoeker niet meer vanzelfsprekend te vinden. Eerlijk gezegd is daar niet per se wat op tegen. Het beheer van een erfgoedcollectie veronderstelt wel degelijke kennis van het wetenschappelijk discours in de relevante vakgebieden, maar het is zeker niet zo dat iedere beheerder van zo'n collectie zelf onderzoeker zou moeten zijn. Toch zijn er veel voordelen verbonden aan de combinatie van erfgoedbeheerder en onderzoeker. Ik spreek, vooral in Israël en de Verenigde Staten waar zich nu eenmaal de meeste joodse bibliotheken bevinden, regelmatig over hoe de wensen van onderzoekers en de eisen en werkwijzen van conservatoren beter op elkaar kunnen worden afgestemd. Vooral op het vlak van de digitalisering kunnen die nogal eens uit elkaar liggen en ik zie het als een roeping om daar verandering in te brengen.

Door regelmatig mee te werken aan tentoonstellingen, in de laatste jaren vooral aan die van de beroemde Braginsky Collection van joodse handschriften en drukken uit Zürich, probeer ik ook de resultaten van het professionele beheer en de wetenschappelijke studie van joodse boeken naar een veel groter publiek te brengen. Aan die heb ik dan mede de benoeming als bijzonder hoogleraar te danken, want de daarvoor benodigde middelen zijn door de René und Susanne Braginsky-Stiftung aan de UvA ter beschikking gesteld.

Emile Schrijver,
bijzonder hoogleraar *Geschiedenis van het joodse boek*,
Universiteit van Amsterdam

© Jüdisches Museum Berlin, Foto: Martin Adam.

Moderne tuin met een eerbiedwaardig verleden

De Botanische Tuinen van Universiteit Utrecht behoren tot de oudste universitaire tuinen ter wereld. In 1639 werd op het Utrechtse Bolwerk Sonnenborgh (nu Sonnenborgh museum & sterrenwacht) een Hortus academicus aangelegd met ca. 680 soorten op een oppervlak van 1.200 m². De Utrechtse hortus verhuisde twee keer, in de 18e eeuw naar het terrein waar nu het Utrechtse Universiteitsmuseum is gevestigd en in de jaren zestig van de 20e eeuw naar de huidige locatie op Fort Hoofddijk in De Uithof. De huidige Tuinen zijn 90.000 m² groot en herbergen ruim 8.500 soorten planten uit de hele wereld.

Op Sonnenborgh is zo goed als niets van het verleden van de hortus terug te vinden, maar in de museumtuin van het Universiteitsmuseum zijn o.a. nog twee oranjerieën uit de 18e eeuw en houten kassen uit het begin van de 20e eeuw te zien. Levend erfgoed is de oude Japanse notenboom Ginkgo uit halverwege de 18e eeuw.

De verhuizing naar De Uithof opende nieuwe mogelijkheden. Op de remises van het 19e-eeuwse Fort Hoofddijk werd de grootste rotstuin van Nederland aangelegd. De collecties alpiene en bergbosplanten die er groeien zijn inmiddels wereldwijd vermaard. In het nieuwe, grote kassencomplex dat in de jaren tachtig verrees, vonden vele (sub)tropische planten en bomen onderdak, waaronder een behoorlijk aantal dat vrijwel nergens in botanische tuinen te vinden is. De Thematuin (1995) en de latere Diertjestuin zijn voorbeelden van een nieuwe gerichtheid op een breed publiek waarbij de focus ook op de interactie tussen mensen, dieren en planten ligt. Er is veel veranderd in 375 jaar, maar al die veranderingen zijn stevig verankerd in de fundamenten uit het verleden.

Meer weten?

www.uu.nl/botanischetuinen

Akkie J. Joosse,

stafmedewerker communicatie Botanische Tuinen Universiteit Utrecht

Foto: Ivar Pel, De Botanische Tuinen in De Uithof

Tot op het bot

Toen de arts Jan Bleuland in 1795 werd aangesteld als hoogleraar aan de UU was zijn leeropdracht niet alleen geneeskunde en menselijke anatomie, maar ook de dierlijke anatomie. Bleuland had een aanzienlijke collectie anatomische preparaten van zowel de mens als een grote verscheidenheid aan gewervelde dieren. Mensen en alle andere vertebraten (vissen, amfibieën, reptielen, vogels, zoogdieren) hebben een belangrijk kenmerk gemeen: ze hebben een ruggengraat. Ze vormen de groep van de gewervelde dieren. Ook in de bouw en werking van de organen, spieren en andere onderdelen van de anatomie vertonen de gewervelde dieren veel overeenkomsten. Dieren zijn daarom al sinds eeuwen als proefdier of model gebruikt voor de menselijke geneeskunde.

Anderzijds is het ook zo dat dierenartsen behandelingen uit de menselijke geneeskunde en tandheelkunde overnemen. Een mens met een scheef gebit kan bijvoorbeeld met een beugel geholpen worden, ook een hond kan een beugel aangemeten krijgen. Maar er zijn ook voorbeelden dat de vertaling van menselijke geneeskunde naar diergeneeskunde niet goed werkt. Een verlostang voor de bevalling van kalveren, die was gebaseerd op het model dat al eeuwen bij menselijke bevallingen wordt gebruikt, bleek bijvoorbeeld onbruikbaar. De veel grotere tang voor koeien was in de praktijk onhandelbaar en wordt ook niet meer toegepast.

Er wordt nog steeds veel onderzoek gedaan naar medische behandelmethoden, waarbij geneeskunde en diergeneeskunde samen optrekken. Zo komen bij mensen en komen lage rugklachten voor, veroorzaakt door slijtage van de tussenwervelschijven. Op het UMC Utrecht en bij de afdeling diergeneeskunde wordt gezamenlijk onderzoek gedaan naar de behandeling hiervan. Een mogelijke behandeling is dat de wervels aan elkaar verbonden worden met schroeven en metalen plaatjes. Dit wordt zowel bij mens als hond toegepast. De kleinste schroeven voor mensen worden ook gebruikt bij grote honden.

In de tentoonstelling Tot op het bot in Universiteitsmuseum Utrecht worden aan de hand van preparaten, modellen en apparatuur de overeenkomsten én de variatie in de bouw van de gewervelde dieren getoond en hoe geneeskunde, tandheelkunde en diergeneeskunde van elkaar geleerd hebben.

Dr. Paul Lambers,

conservator Natuurhistorische collectie Universiteitsmuseum Utrecht

Platform Visuele en Materiële Cultuur

Het nieuwe Platform Visuele en Materiële Cultuur is eind 2013 ontstaan uit twee eerdere werkgroepen: de *Werkgroep visuele cultuur* van het Huizinga Instituut en de *Werkgroep materiële cultuur van wetenschap* van de Universiteit Leiden.

Platform VMC wil onderzoekers van visuele en materiële cultuur enerzijds en conservatoren van collecties met visuele en materiële objecten anderzijds dicht bij elkaar brengen. Het doel is tweeledig. Ten eerste willen we discussie stimuleren over interdisciplinair onderzoek dat kan bijdragen aan nieuwe onderzoeksstrategieën en methoden. Daarnaast wil het platform nieuwe (internationale) samenwerkingen bevorderen die de grenzen tussen universiteiten en erfgoedinstellingen overstijgen. Te denken valt aan gezamenlijke onderzoeksprojecten en publicaties. Dit doen we door online en offline discussie te bevorderen tijdens collectiebezoeken, workshops, een blog, en een LinkedIn groep. Deelnemers uit alle disciplines zijn welkom, in het bijzonder uit de kunstgeschiedenis, geschiedenis, wetenschapsgeschiedenis, museumstudies en antropologie.

In het najaar van 2014 zal onze eerste activiteit plaatsvinden in Museum TwentseWelle in Enschede. Rondom een nog nader uit te werken thema zal een conservator een inleiding geven over toegankelijkheid, problemen en uitdagingen van bepaalde deelcollecties, waarna enkele sprekers hun onderzoek aan gelieerde onderwerpen en objecten presenteren. Ook wordt er tijd voor depotbezoek en discussie ingeruimd. Met deze formule hopen we in de komende jaren verschillende erfgoedinstellingen te bezoeken om zo hun kennis en objecten onder de aandacht van onderzoekers te brengen, die collecties met inzichten uit het academisch debat te verrijken en nieuwe samenwerkingsverbanden te smeden.

<http://platformvmc.wordpress.com/>

Wilt u op de hoogte blijven van onze activiteiten, of heeft u een voorstel voor een locatie of thema voor een bijeenkomst, stuur dan een mail naar: platformvmc@gmail.com

Namens het Platform, Esther van Gelder, Marieke Hendriksen,

David van der Linden en Marringje Rikken

Stevin Centre for the History of Science and Humanities

Op 18 maart werd aan de Vrije Universiteit Amsterdam een openingssymposium gehouden voor het nieuwe 'Stevin Centre for the History of Science and Humanities'. Vanouds wordt er aan de VU groot belang gehecht aan wetenschapshistorisch onderwijs voor alle studenten. In 1946 werd Reijer Hooykaas benoemd tot hoogleraar in geschiedenis der natuurwetenschappen, waarmee de VU de eerste universiteit werd met een leerstoel voor dit vak. Tegenwoordig maakt wetenschapsgeschiedenis deel uit van de 'academische kern' in het VU-onderwijs. Het Stevin Centre verzorgt deze Bachelor-cursussen. Daarnaast is een gemeenschappelijk onderzoeksthema

geformuleerd "Knowledge Practices and Normativity within their Historical Context". Meer info op de website: www.stevincentre.com

De lezingen die gehouden werden op het openingssymposium zijn terug te kijken via de website:

www.stevincentre.com/news-agenda.html

Ab Flipse,

universiteitshistoricus aan de Vrije Universiteit Amsterdam

Leesbeesten op ontdekkingsreis

Op 4 juni organiseerde het Kidzcollege samen met de Faculteit Cultuur- en Maatschappijwetenschappen en de Universiteitsbibliotheek Maastricht een college over reisverhalen.

Voor een dertigtal leerlingen gaf dr. Jan de Roder een lezing over deze verhalen met speciale aandacht voor 'Reize door het Aapenland', een fictief Nederlands reisverslag in 1788 geschreven door J.A. Schasz (pseudoniem Gerrit Paape). De leerlingen ontvingen hiervan een herdrukt exemplaar.

Aansluitend verzorgde Prof. Ernst Homburg in de bibliotheek een workshop, waarin hij liet zien dat veel reisboeken helemaal niet zijn geschreven of geïllustreerd door reizigers zelf. Onder begeleiding konden de leerlingen ervaren hoe het voelt om een historisch reisboek door te bladeren en de inhoud ervan te ontdekken.

Tijdens deze workshop hield de Universiteitsbibliotheek voor kleine groepjes rondleidingen door de Bijzondere Collecties. Zo kunnen we deze leerlingen al op jonge leeftijd in contact brengen met de schatten die onze Bijzondere Collecties herbergen.

Kidzcollege Maastricht is een initiatief van de Universiteit Maastricht. De UM biedt colleges aan voor kinderen uit de groepen 8 in de regio. In deze colleges komen kinderen op een begrijpelijke en boeiende manier in aanraking met wetenschap.

Ga voor meer informatie over het Kidzcollege 'Leesbeesten op ontdekkingsreis' naar <http://www.kidzcollege.nl/programma-college-kidzcollege/10/74.html>

Odin Essers,

conservator Bijzondere Collecties Universiteit Maastricht

Credit beeld: Schasz, J.A. (1788), Reize door het Aapenland (herdruk 2013).

Rubriek **Het favoriete object van:** **Erik Geelen**

Foto: Bart van Overbeke

Een speciaal 'vliegtuig'

Midden jaren zeventig breidde de TH Eindhoven de kunstcollectie uit met de 'Umbilly I' van de Belgische kunstenaar Panamarenko. Panamarenko (1940) concentreert zich in zijn werk op objecten die doen denken aan vliegtuigen. Ze zijn niet bedoeld om echt te vliegen, maar mensen moeten zich kunnen voorstellen dat ze zouden kunnen vliegen.

Het object is misschien een beetje moeilijk te vangen onder de noemer 'academisch erfgoed', maar door zijn geschiedenis is het dat toch geworden. Zeker in de begintijd zorgde het voor discussie, en wilden vele Eindhovense bèta-wetenschappers er niets van weten. Door de jaren heen kende de Umbilly enkele omzwingingen en leek het op zeker moment vergeten te zijn.

Totdat het werd herontdekt en een plaats kreeg in de faculteitsbibliotheek Bouwkunde. Nu heeft het een ereplaats vlakbij de ingang van gebouw Vertigo, de huidige locatie van de faculteit.

Ik ben zelf al mijn leven lang gefascineerd door vliegtuigen en hun vormgeving. Als ik een vliegtuig hoor overvliegen wendt mijn blik zich automatisch hemelwaarts in de hoop het vliegtuig (hoe ouder hoe liever) te kunnen herkennen. De 'vliegtuigen' van Panamarenko doen mij denken aan de bouwsels waarmee pioniers aan het eind van de 19e eeuw probeerden de zwaartekracht te overwinnen.

Erik Geelen,
coördinator Academisch Erfgoed bij de Technische Universiteit
Eindhoven.

Agenda

UNIVERSITEIT VAN AMSTERDAM

Bijzondere Collecties

Oude Turfmarkt 129, Amsterdam

www.bijzonderecollecties.uva.nl

Sterke verhalen

24 juni t/m 5 oktober 2014

De tentoonstelling brengt in beeld hoe verhaalmotieven met bijvoorbeeld Faust of Assepoester door de eeuwen heen voortleefden in prenten, liedjes en ander materiaal. Op de tentoonstelling zal onder meer een aantal fraaie kinderprenten uit de recent verworven collectie van Nico Boerma te zien zijn.

Foto: Ugent/Benn Deceuninck

TECHNISCHE UNIVERSITEIT EINDHOVEN

Universiteitsbibliotheek

Den Dolech 2, Gebouw De Hal, Het Kranenveld, 5612 AZ Eindhoven

<http://w3.tue.nl/nl/diensten/bib/>

De Dommel: een klein stroompje met een grote betekenis

T/m augustus 2014

Tentoonstelling in de bibliotheek TU/e (vitruve vloer 0). Een serie foto's uit het archief van het IEC. Zonder de Dommel zou de TU/e niet hebben gestaan op de plek waar zij nu staat. Dankzij de drassigheid van het Dommeldal beschikte Eindhoven immers vlakbij het centrum over een groot stuk onbebouwd land. En dat vormde een sterk argument bij de uiteindelijke keus voor Eindhoven als vestigingsplaats voor de tweede technische hogeschool in Nederland.

RIJKSUNIVERSITEIT GRONINGEN

Universiteitsmuseum

Oude Kijk in 't Jatstraat 7a, Groningen

www.rug.nl/museum

For Infinity. Vier eeuwen wetenschap

T/m 27 juni 2014

Dit jaar bestaat de Rijksuniversiteit Groningen 400 jaar. Het thema is For Infinity. Ter gelegenheid hiervan presenteert het Universiteitsmuseum samen met het science centre van de RUG, ScienceLinx, een grote overzichtstentoonstelling in de Der Aa-kerk. In deze tentoonstelling wordt academisch erfgoed belicht en de veranderingen binnen 400 jaar wetenschap op alfa, bèta én

Pedel Hero Kars, schilderij van F.H. van Wolde 1912

Het Wonderkabinet, waar kunst en wetenschap samenkomen

Je kijkt straks je ogen uit in de bibliotheek van Het Pand, een middeleeuws voormalig dominicaner klooster in het hartje van het Belgische Gent. Het Wonderkabinet wordt een duizelingwekkende tentoonstelling waarvoor de museumcollecties van de Universiteit Gent alles uit de kast gehaald hebben om de sfeer op te roepen van de curiositeitenkabinetten uit de 16e en 17e eeuw. Het gaat niet om een reconstructie maar om een evocatie van zo'n wonderkamer. Net zoals je in de 17e-eeuw naast archeologische objecten ook contemporaine kunst kon zien, zijn ook hedendaagse kunstwerken opgenomen van kunstenaars die zich laten inspireren door verwondering en bewondering. De academisch erfgoedcollecties zijn rijk, gevarieerd, verrassend en wonderlijk genoeg om je nieuwsgierig te maken. Het Wonderkabinet gaat op zoek naar de wortels van de verzameldrift en de wetenschappelijke nieuwsgierigheid.

In de tentoonstelling gaan zo'n 400 voorwerpen van 9 universitaire museumcollecties voor het eerst in dialoog met kunstobjecten. Extra aandacht krijgen ze niet. Het zal soms niet meteen duidelijk zijn dat je een kunstwerk ziet. Dat hoeft ook niet. Zo nu en dan moet je mensen op het verkeerde been zetten om ze nieuwsgierig te maken. De idee is: als ze niet precies weten wat ze zien, kijken ze extra goed.

Het Wonderkabinet wordt een ontdekkingsreis door de tijd, een ontmoeting tussen heden en verleden. De band tussen wetenschap en kunst, die drie eeuwen geleden nog een samenhangend geheel vormden, wordt opnieuw aangehaald. Door de verbeelding toe te laten, ontstaan er nieuwe virtuele bruggen tussen wetenschap en kunst. Vandaar dat associatieve verbanden tussen voorwerpen nu voorop staan. Als objecten wetenschappelijk gepresenteerd worden, zie je alleen hun functionaliteit. Je staat niet stil bij hun esthetische kracht, hun kleuren, vormen, contouren, texturen. Een instrument kan visueel erg sterk zijn, ook al weet je niet precies waar het voor dient. De historische toelichting, de wetenschappelijke ontsluiting, de contextualisering – dat is voor later, voor het nieuwe universiteitsmuseum, dat gepland is voor 2017 wanneer de universiteit 200 jaar bestaat.

INFORMATIE

Waar? In de dominicaner bibliotheek van Het Pand, Onderbergen 1, 9000 Gent.

Wanneer? Elke dag tijdens de Gentse Feesten (van 16 tot en met 27 juli) en in de weekends van 2-3 augustus, 9-10 augustus, 15, 16, 17 augustus, Openingsuren: van 11 tot 18 uur

www.wonderkabinet.UGent.be

gamma gebied. Van leven tot dood, van ziek tot gezond, van hemel tot aarde, van enorm groot tot onzichtbaar, alles komt aan bod!

Uit de schaduw: 400 jaar kunst aan de RUG

T/m november 2014

In het kader van het lustrum organiseert het Universiteitsmuseum samen met de Kunstcommissie RUG een tentoonstelling over 400 jaar kunst aan de RUG. Schilderijen, onderwijsplaten, bustes en etnografica vormen de kern van de expositie.

Augmented Illustra

Tot 1 september 2014

Met de virtuele expositie Augmented Illustra worden de huidige vrouwelijke hoogleraren zichtbaar gemaakt in het Academiegebouw. Lange tijd was de universiteit een mannendomein, maar inmiddels is het tij gekeerd en werken er aan de RUG ruim 150 vrouwelijke hoogleraren. Pak je smartphone in de hand, dompel je onder in de wereld van Augmented Reality en laat je leiden langs de mooiste plekken van het prachtige Academiegebouw (Broerstraat 5).

<http://www.rug.nl/science-and-society/illustra2014/>

UNIVERSITEIT LEIDEN

Universiteitsbibliotheek

Witte Singel 27, Leiden

www.bibliotheek.leidenuniv.nl

Books, Crooks and Readers: the Seduction of Forgery (1600-1800)

Tot 1 oktober 2014

Deze zomer zijn een groot aantal vroegmoderne vervalsingen uit de bijzondere collecties van de Universitaire Bibliotheken Leiden te zien. Van vervalste reizen tot opzettelijke toeschrijvingen en van simpel bedrog tot volledig verzonden nationale geschiedenissen. De getoonde vervalsingen onthullen stap voor stap hun geheimen.

Tentoonstelling Souvenir de Voyage

26 juni t/m 24 augustus 2014

LUMC, Albinusdreef 2, Leiden

De tentoonstelling toont foto's en video's van hedendaagse kunstenaars met als thema 'reizen' en/of de blik op andere culturen. De reisfoto-albums van Universitaire Bibliotheken Leiden zullen daar ook in digitale vorm te zien zijn. Studenten mediatechnologie ontwikkelden een installatie waarmee je door een (dummy van een) reisalbum kunt bladeren. Alsof je een virtuele reis maakt.

Afbeelding uit: Gilles Joosten Saeghman, De groote Spaensche rimpe of het delve marraeters-boeck, Amsterdam, 1667.

MUSEUM BOERHAAVE

Lange St. Agnietenstraat 10
2312 WC LEIDEN
www.museumboerhaave.nl

100 JAAR UITVINDINGEN, Made by Philips Research

T/m 4 januari 2015

Aanleiding is het honderdjarig jubileum van Philips Research, een instituut dat op een boeiend snijvlak opereert van industrie en academische wetenschap. Het ging in 1913 onder de naam NatLab (Natuurkundig Laboratorium) van start. De tentoonstelling laat de belangrijkste innovaties zien op het gebied van radio, röntgen, verlichting en muziek.

Deze eeuw vol menselijk vernuft wordt beschreven in het boek Philips Research, 100 jaar uitvindingen die ertoe doen van Dirk van Delft en Ad Maas, respectievelijk directeur en conservator van Museum Boerhaave.

UNIVERSITEIT UTRECHT

Universiteitsmuseum
Lange Nieuwstraat 106, Utrecht
www.museum.uu.nl

Tot op het bot – familietentoonstelling

t/m 31 december 2015

Een brilkaaiman, een walrus of een soepschildpad, ze hebben allemaal een ruggengraat, maar lijken ze verder nog op een mens? Onderzoek de geraamtes in de negen meter hoge skelettentoren. Aai een haai, voel een olifantshuid, luister naar een kangoeroehart en ontdek de overeenkomsten en verschillen tussen mens en dier.

Zie voor meer informatie het artikel op pagina 6

SONNENBORGH MUSEUM & STERRENWACHT

Zonnenburg 2, Utrecht
www.sonnenborgh.nl

Spoorzoeken op Mars

T/m 1 oktober 2014

Hoe levensvatbaar is Mars? Kom er achter in Sonnenborgh! Deze speurtocht naar leven op Mars kwam tot stand in samenwerking met Mars-onderzoekers van de Universiteit Utrecht. Voor 8 jaar en ouder.

VRIJE UNIVERSITEIT AMSTERDAM

Universiteitsbibliotheek
De Boelelaan 1105, Amsterdam
www.ub.vu.nl/bijzonderecollecties

Willem de Mérode in de erfgoedvitrine

T/m juli 2014

Dit jaar is het 75 jaar geleden dat Willem de Mérode stierf. Alle redenen om een overzichtstentoonstelling te wijden aan zijn werk en leven. Onder meer te zien: delen van zijn privébibliotheek. Deze telt ca. 3000 werken uit de 17e-20e eeuw en werd in 1939 door de familie aan de Vrije Universiteit geschenken. Hoofdgebouw 1ste verdieping naast de Foyer/1A vleugel.
<http://www.hdc.vu.nl/nl/>

VU Expositorium - IN TRANSIT

T/m 23 september 2014

IN TRANSIT is het laatste deel van het drieluik dat het Expositorium heeft samengesteld in het kader van het VU-jaartheme Maatschappij in de maak. Uit de VU Kunstcollectie is werk geselecteerd van een tiental kunstenaars die de diversiteit van de VU kunstcollectie, de verschillende disciplines en kunstenaars uit verschillende generaties, weerspiegelt. Aan ieder van deze kunstenaars is

gevraagd een kunstwerk van jong talent te presenteren, dat bij hun eigen werk komt te hangen. Hendriekje Bosma, curator en conservator van de VU kunstcollectie, neemt met deze tentoonstelling afscheid van de VU.

Oude atlas factice nu digitaal beschikbaar

Sinds kort is een bijzondere wereldatlas, waarin met name Europa vertegenwoordigd is met 216 kaarten uitgegeven tussen 1579 en 1705, digitaal beschikbaar. Het betreft een zogenaamde atlas factice met een unieke samenstelling van kaarten die afkomstig zijn uit verschillende bronnen. Het zijn kopergravures, waarvan 33 kaarten ingekleurd zijn. De kaarten van kaartmakers zoals Blaeu, Janssonius, Visscher en De Wit zijn te downloaden en heel geschikt om ingezet te worden in onderwijs en onderzoek. Zie Beeldbank onder Historische kaarten:

<http://imagebase.ubvu.vu.nl/cdm/landingpage/collection/krt>

WAGENINGEN UNIVERSITY

Library, Speciale Collecties, Forum (gebouw 102)
Droevendaalsesteeg 2, 6708 PB Wageningen
<http://wageningenur.nl/library/special-collections>

250 jaar Copijn in het Groen

Villids op Trompenberg Hilversum

T/m 1 augustus 2014

De geschiedenis van tuin- en landschapsarchitectuur met als rode draad het eeuwenoude geslacht Copijn
Zie voor meer informatie het artikel op pagina 1

Vernieuwde website RAF luchtfoto's

Ruim 94.000 luchtfoto's uit 1943 – 1947 (RAF collectie) zijn beschikbaar via het Geoportaal van Wageningen UR Library. De vernieuwingen zijn: Inloggen is niet meer nodig. De resolutie van de gratis te downloaden foto's is verhoogd. Daarnaast zijn er een paar extra zoekmogelijkheden toegevoegd en kan er online commentaar geleverd worden op de foto's. De foto's geven een topografische weergave van Nederland in de jaren '40. Ze worden nu o.a. gebruikt voor bodemverkenning of ontwikkelingen in landgebruik.
<http://library.wur.nl/geoportaal/raf/>

COLOFON

De Stichting Academisch Erfgoed is een samenwerkingsverband van de Universiteit van Amsterdam, Technische Universiteit Delft, Technische Universiteit Eindhoven, Rijksuniversiteit Groningen, Universiteit Leiden, Universiteit van Maastricht, Radboud Universiteit Nijmegen, Universiteit Utrecht, Vrije Universiteit Amsterdam en Wageningen UR.

De deadline van nummer 40 is 19 september 2014.
Redactie: Jan Auke Brink & Monique Goemans
Redactieadres: Postbus 19185, 1000 GD Amsterdam
e-mail: sae@uva.nl | www.academischerfgoed.nl
Grafisch ontwerp: Studio Joyo BV
ISSN 15696154